



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura NIK w Łodzi

LLO.410.20.2.2024

Pani
Bożena Woźniak
Powiatowy Urząd Pracy
w Rawie Mazowieckiej
ul. 1 Maja 1A, 96-200 Rawa
Mazowiecka

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

[zapis o zmianie wystąpienia]

P/24/065 Zapewnienie dostępu obywateli wykluczonych cyfrowo do środków publicznych.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowy Urząd Pracy w Rawie Mazowieckiej, ul. 1 Maja 1A, 96-200 Rawa Mazowiecka (dalej: <i>PUP lub Urząd</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bożena Woźniak, Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Rawie Mazowieckiej, od 18 października 2006 r. (akta kontroli str. 2-12)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja działań związanych z przeciwdziałaniem wykluczeniu cyfrowemu. 2. Realizacja zadań związanych z naborem i dystrybucją środków publicznych, z zapewnieniem równego dostępu osobom lub podmiotom wykluczonym cyfrowo.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2024 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały związek z przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontroler	Michał Maćkiewicz, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LLO/131/2024 z 10 grudnia 2024 r. (akta kontroli str. 1)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Sposób organizacji Urzędu zapewniał prawidłową i rzetelną realizację zadań związanych z naborem i obsługą wniosków procedowanych wyłącznie w systemie teleinformatycznym.

Pracownicy PUP w sposób rzetelny oceniali dokumenty złożone przez wnioskodawców w naborach prowadzonych w formie elektronicznej, a środki finansowe wypłacono we właściwej wysokości. W PUP stworzono odpowiednie warunki ułatwiające osobom wykluczonym cyfrowo składanie wniosków w postaci elektronicznej za pomocą systemu teleinformatycznego.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Organizacja działań związanych z przeciwdziałaniem wykluczeniu cyfrowemu.

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2021 – 2024 w Urzędzie obowiązywał Statut PUP będący załącznikiem nr 1 do Uchwały nr XXXVI/236/2014 Rady Powiatu Rawskiego w Rawie Mazowieckiej⁴. Ponadto obowiązywał Regulamin organizacyjny wprowadzony Uchwałą nr 237/2009 Zarządu Powiatu Rawskiego w Rawie Mazowieckiej⁵.

W latach 2021 – 2024 zadania oraz ilość pracowników⁶ w PUP przypisano następującym komórkom organizacyjnym:

- a) naborem i oceną wniosków: Centrum Aktywizacji Zawodowej i Referat Instrumentów Rynku Pracy – odpowiednio: 10, dziewięć, sześć i sześć osób.
- b) Zatwierdzaniem: Dyrektor PUP lub Zastępca Dyrektora PUP – dwie osoby w całym kontrolowanym okresie).
- c) Wypłatą środków wnioskodawcom: Referat Finansowo-Księgowy – po trzy osoby w całym kontrolowanym okresie).
- d) Kontrolą prawidłowości wydatkowania środków przez beneficjentów: upoważnieni przez Starostę pracownicy PUP – po osiem osób w całym kontrolowanym okresie.
- e) rozpatrywaniem skarg i wniosków: – po dwie osoby⁷ w całym kontrolowanym okresie.

Jak wyjaśniła Dyrektor PUP, w okresie kontrolowanym wszystkim pracownikom przypisano ww. zadania bez podziału czy obsługują nabory i oceny wniosków składanych w postaci elektronicznej w systemie teleinformatycznym czy w papierowej.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ Uchwała z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie uchwalenia Statutu Powiatowego Urzędu Pracy w Rawie Mazowieckiej.

⁵ Uchwała z dnia 30 grudnia 2009 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Powiatowego Urzędu Pracy w Rawie Mazowieckiej ze zmianami (Uchwała nr 396/2014 Zarządu Powiatu Rawskiego z dnia 1 lipca 2014 r. oraz uchwała 71/2011 z 26 lipca 2011 r.) Dalej: RO.

⁶ Dane na koniec 2021 r., 2022 r. i 2023 r. oraz na dzień 30 listopada 2024 r.

⁷ Dyrektor PUP i jego Zastępca – zgodnie z RO oraz zakresem obowiązków (podczas nieobecności Dyrektora PUP).

W latach 2021 – 2024 kadra pracownicza odpowiadająca za realizację zadań związanych z kontrolowaną działalnością (w tym kadra kierownicza) nie podlegała znaczącym zmianom, gdyż jak wyjaśniła Dyrektor PUP w danym okresie odszedł jeden pracownik⁸.

W PUP nie funkcjonowały dodatkowe procedury dotyczące rejestrowania, oceny i zatwierdzania wniosków o wsparcie w ramach tarczy antykryzysowej.

Jak wyjaśniła Dyrektor PUP, realizacja ww. zadań była oparta na wytycznych określonych w ustawie z dnia 2 marca 2020 r. *o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych*⁹, rozporządzeniach wykonawczych i przekazywanych do PUP wytycznych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej w formie komunikatów i interpretacji związanych z realizacją tarczy antykryzysowej.

W Urzędzie w okresie kontrolowanym nie funkcjonowały formalne, odrębne procedury dotyczące pomocy wnioskodawcom wykluczonym cyfrowo, gdyż jak wyjaśniła Dyrektor PUP nie było takiego obowiązku wynikającego z przepisów prawa, zapewniono w ten sposób elastyczność działania w odpowiedzi na potrzeby klientów oraz PUP skupiło się na skuteczności obsługi. Jednocześnie podejmował inne działania, tj. m.in. pomocy osobom wykluczonym cyfrowo przy wypełnianiu i składaniu wniosków w Urzędzie (asysta) również poprzez dostęp do sprzętu komputerowego w PUP.

Pracownicy PUP wyznaczeni do obsługi zadań¹⁰ związanych z naborem i kontrolą udzielonych dotacji w ramach pięciu badanych przez NIK naborów byli wykwalifikowani i posiadali stosowne upoważnienia do ich realizacji.

Podczas badania teczek osobowych ww. pracowników ustalono że:

1. Wszyscy posiadali niezbędne kwalifikacje (szkolenia, doświadczenie zawodowe) do obsługi wniosków w systemie teleinformatycznym.
2. Posiadali uprawnienia do systemu teleinformatycznego, wydane w terminie poprzedzającym termin naboru wniosków w formie elektronicznej.
3. Zadania powierzono na piśmie, a pracownicy podpisami potwierdzili ich przyjęcie.
4. W ramach powierzonych zadań wyodrębniono zadania odnoszące się do wniosków złożonych w systemie teleinformatycznym.
5. Byli uprawnieni do przetwarzania danych osobowych oraz złożyli pisemne zobowiązania o zachowaniu w poufności przetwarzanych danych osobowych, jak również odbywali szkolenia w zakresie ochrony danych osobowych.
6. Zapewniono system zastępstw w zakresach czynności pracowników.
7. Wyznaczeni pracownicy¹¹ mieli ważne uprawnienia do składania elektronicznych podpisów.

⁸ W 2023 r. odszedł na emeryturę Kierownik Działu Organizacyjno – Administracyjnego.

⁹ Dz. U z 2020 r., poz. 374 zwana dalej: ustawa covidowa.

¹⁰ Próbkę do badania stanowiły tečky osobowe 10 pracowników wykonujących zadania oceny i udzielenia dotacji oraz późniejszych działań kontrolnych w ramach 30 wniosków w ramach pięciu badanych naborów poddanych analizie przez NIK o których mowa w pkt. 2.2 i 2.3. wystąpienia pokontrolnego.

¹¹ W okresie kontrolowanym podpis posiadało pięciu pracowników a od 20 lutego i 26 czerwca 2023 r. kolejnych dwóch.

W Urzędzie przyjęto i wdrożono zasady bezpieczeństwa przetwarzanych danych osobowych¹² oraz procedury w zakresie ochrony danych osobowych¹³. Ponadto w Urzędzie wyznaczono Inspektora Ochrony Danych¹⁴.

Urząd w latach 2021 – 2024 przeprowadził¹⁵ na podstawie § 20 ust. 2 pkt. 3 Rozporządzenia z dnia 12 kwietnia 2012 r.¹⁶ a w 2025 r. zaplanował¹⁷ realizację okresowych analiz ryzyka utraty integralności, dostępności lub poufności informacji oraz podejmował działania minimalizujące to ryzyko. Ponadto zgodnie z § 19 ust. 2 pkt 13 ww. rozporządzenia Urząd zapewnił bezzwłoczne zgłaszanie incydentów naruszenia bezpieczeństwa informacji w określony i z góry ustalony sposób, umożliwiając szybkie podjęcie działań korygujących¹⁸.

W PUP zostało utworzone stanowisko komputerowe dla osób wykluczonych cyfrowo w pokoju nr 15 oraz na parterze przy wejściu do budynku Urzędu oraz wyznaczono pracowników do pomocy dla takich wnioskodawców (patrz dalej pkt. 2.5 wystąpienia pokontrolnego).

Jak wyjaśniła Pani Dyrektor, Stanowisko to było dedykowane osobom, które z różnych powodów miały trudności w samodzielnym złożeniu wniosku drogą elektroniczną. W celu zapewnienia odpowiedniego wsparcia, pracownicy merytoryczni oraz informatyk zostali zobowiązani poleceniem służbowym do obsługi tego stanowiska i pomocy wnioskodawcom. Zadania te realizowane były zgodnie z obowiązującymi zasadami organizacyjnymi, choć nie zostały formalnie uwzględnione w zakresach obowiązków pracowników. Rozwiązanie to pozwoliło skutecznie wesprzeć osoby wykluczone cyfrowo w procesie składania wniosków, minimalizując bariery w dostępie do środków pomocowych.

¹² Zarządzenie Nr 7/2018 Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w Rawie Mazowieckiej z dnia 25 maja 2018r. w sprawie wprowadzenia w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rawie Mazowieckiej Polityki Bezpieczeństwa Informacji (ze zm.).

¹³ Procedury bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych funkcjonowały w PUP w oparciu o Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (RODO).

¹⁴ Zarządzeniem Nr 11/2018 Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w Rawie Mazowieckiej z dnia 16 sierpnia 2018r. w sprawie wyznaczenia w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rawie Mazowieckiej Inspektora Ochrony Danych – dotyczy okresu od 16.08.2018 r. do 25.08.2023 r. a następnie Zarządzeniem Nr 16/2023 z dnia 18 sierpnia 2023 r.

¹⁵ Zgodnie z Procedurą zarządzania ryzykiem stanowiącą załącznik nr 11 do Polityki Bezpieczeństwa Informacji, w PUP dokonano identyfikacji ryzyk utraty integralności, dostępności lub poufności przetwarzanych informacji. Przeglądu kart dokonywano drugiej połowie maja lat 2021- 2024 r. Zgodnie z ww. procedurą w każdej komórce organizacyjnej PUP na kartach ryzyk określono dla zidentyfikowanych zasobów informacyjnych i procesów przetwarzania informacji prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka utraty integralności, dostępności lub poufności informacji oraz skutki ich wystąpienia. Wyznaczono poziom ryzyka akceptowanego i określono działania, które obniżają ryzyka do poziomu akceptowanego.

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 773).

¹⁷ Zgodnie z § 19 ust. 2 pkt 3 ww. Rozporządzenia (Dz. U. z 2024 r. poz. 773). Zgodnie z planem pracy PUP przegląd szacowania ryzyka odbywa się raz w roku w terminie do 31.05.2024r. Kolejny przegląd ryzyk odbędzie się również w podobnym terminie 2025r.

¹⁸ Zasady postępowania w sytuacji podejrzenia naruszenia ochrony danych osobowych oraz stwierdzenia incydentu w zakresie bezpieczeństwa informacji zostały ustalone w Polityce Bezpieczeństwa Informacji. W Procedurze postępowania w sytuacji naruszenia ochrony danych (załącznik nr 13 do Polityki Bezpieczeństwa Informacji) opisany został sposób postępowania z incydentami w zakresie bezpieczeństwa informacji lub podejrzeniem naruszenia ochrony danych.

Pracownicy PUP prowadzili w okresie kontrolowanym działania informacyjne dotyczące naborów dla osób wykluczonych cyfrowo poprzez bezpośrednią obsługę klientów w siedzibie Urzędu, udzielanie informacji telefonicznych, publikację ogłoszeń i informacji w lokalnych mediach i w prasie, promocję naborów i dostępności środków finansowych z FP, EFS i KFS w lokalnym Radiu Victoria przez Dyрекcję Urzędu oraz promocję naborów i dostępności środków finansowych z FP, EFS i KFS w siedzibie Urzędu, w gablocie znajdującej się w Urzędzie Miasta, w Starostwie Powiatowym w formie ogłoszeń, plakatów.

Jak wyjaśniła Pani Dyrektor, W PUP pomimo niewielkich rozmiarów jednostki (25 osób zatrudnionych), obowiązki informacyjne były realizowane przez pracowników na różnych poziomach organizacji. Obowiązek informacyjny dotyczący bieżącej działalności, w tym informacji o naborach, został przypisany w zakresach czynności poszczególnym pracownikom Urzędu. Ze względu na skumulowane zadania wynikające z ograniczonych zasobów kadrowych, w strukturze organizacyjnej nie wyznaczono odrębnych stanowisk dedykowanych wyłącznie działaniom informacyjnym. Działania informacyjne prowadzone przez Urząd umożliwiały skuteczne dotarcie z informacjami także do osób wykluczonych cyfrowo (...) i miały na celu zapewnienie równych szans wszystkim zainteresowanym osobom, także tym, które nie korzystają z internetu, na uzyskanie wiedzy o naborach i zasadach ubiegania się o wsparcie z Urzędu.

W okresie objętym kontrolą Dyrektor PUP zidentyfikował i analizował problem wykluczenia cyfrowego w dostępie do środków publicznych. Analiza problemu została przeprowadzona w oparciu m.in. o: dane statystyczne z przeprowadzanych testów kompetencji cyfrowych wykonywanych przez osoby bezrobotne, informacje uzyskane przez pracowników PUP od osób bezrobotnych i pracodawców oraz analizę ankiet dot. znajomości obsługi komputera¹⁹.

W celu identyfikacji problemu i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu PUP podejmowała działania związane m.in. z: organizacją indywidualnych instruktaży stanowiskowych na komputerze²⁰, cyklu szkoleń 3-tygodniowych²¹, promowaniem bezpłatnych szkoleń na stronach internetowych²², przekazaniem sprzętu komputerowego²³ oraz wsparciem doradczym doradców zawodowych

¹⁹ Corocznie wykonywana ankietę. W grudniu 2024 r. opracowała i przeprowadziła ankietowe badanie kwestionariuszowe, którego celem było zbadanie znajomości obsługi komputera przez osoby bezrobotne i poszukujące pacy. Badaniem objęto 376 osób, co stanowiło 62% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w PUP.

²⁰ Z asystą pracownika merytorycznego – dot. podstawowej obsługi komputera, zakładania kont na portalu praca.gov.pl, sporządzania cv, listów motywacyjnych, prezentacja bazy ofert pracy, aplikacja e praca, itp.

²¹ W 2023r i 2024r. zorganizowano dla 21 osób bezrobotnych szkolenia z 3 tygodniowe z zakresu „Szukam pracy” dedykowane osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym wykluczonych cyfrowo. W latach pandemii zaniechano realizacji spotkań grupowych z powodów sanitarnych.

²² Z zakresu obsługi komputera (Word, Excel, Internet, Outlook, social media, itp.) dostępnych na stronach internetowych Polskiej Fundacji Przedsiębiorczości, Akademia PARP a także szkoleń bezpłatnych organizowanych przez Bibliotekę Miejską, Rawski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Rawskie Centrum Organizacji Pozarządowych działające przy UM w Rawie Mazowieckiej a także szkoleń komputerowych z wykorzystaniem Chat GPT organizowanych przez UM w Rawie Mazowieckiej.

²³ W latach 2021-2024 przekazano sprzęt komputerowy dla Rawskiego Urzędu Trzeciego Wieku, Szkoły Specjalnej, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Sprzęt ten nie spełniał wymogów

i klienta wraz ze stanowiskiem komputerowym z dostępem do internetu i drukarką.

Dyrektor PUP wyjaśniła, że „Okolo 30% osób zarejestrowanych jako bezrobotne w powiecie nie posiada podstawowych kompetencji cyfrowych. Największy problem z wykluczeniem cyfrowym dotyczy osób powyżej 50. roku życia, osób o niskich kwalifikacjach oraz osób długotrwale bezrobotnych. Testy kompetencji cyfrowych przeprowadzane wśród osób młodych do 30 rż w latach 2023 -2024 przeprowadzono na grupie 453 osób. (...). Wśród młodych do 30 rż nie było osób, które by odmówiły przeprowadzenia takiego testu. Wyniki testów potwierdziły wnioski, iż w tej grupie osób zdecydowana większość posiada kompetencje cyfrowe na poziomie zaawansowanym w wersji elektronicznej lub dobrym w wersji papierowej. (...) Wykluczenie cyfrowe jest istotnym problemem w społeczeństwie, jednak dzięki analizom i wdrożonym działaniom PUP sukcesywnie przyczynia się do jego ograniczania, zapewniając równość w dostępie do środków publicznych poprzez przyjmowanie wniosków papierowych a także elektronicznych oraz realne wsparcie na rynku pracy. Problem wykluczenia cyfrowego był analizowany na poziomie wewnętrznym, wykorzystując własne zasoby i siły zespołu, gdyż urząd ma bardzo ograniczone środki finansowe na realizację zadań, w tym na przeprowadzenie szczegółowych badań i analiz.”

W PUP prowadzono działania mające na celu monitorowanie poziomu wykluczenia cyfrowego wśród osób bezrobotnych oraz pracodawców m.in. poprzez analizę rejestrów i statystyk²⁴, ankiety i badania lokalne²⁵, testy kompetencji cyfrowych osób młodych do 30 roku życia²⁶, indywidualne rozmowy z doradcami klienta . Ponadto PUP zrealizował od lipca 2023 r. do grudnia 2024 r. program pilotażowy skierowany do osób młodych do 30 rż pn. „Wkręć się w mobilność”²⁷ oraz prowadził punkty mobilne

Dyrektor PUP wyjaśniła, że *inicjatywy te były bardzo pomocne w analizie poziomu wykluczenia cyfrowego która była również oceniana na podstawie codziennych*

w zakresie współpracy z SI PUP ale ich możliwości były pełne do przeprowadzania podstawowych szkoleń komputerowych w innych instytucjach.

²⁴ Analizie poddano sposób komunikacji z Urzędem podawany przez klientów, tj. telefoniczny i e mail. Z danych wynika, że w 2024r. zarejestrowało się 867 osób, z tego 847 podało nr telefonu i 460 podało nr telefonu wraz z adresem e-mail, czyli ponad 53% klientów korzysta z narzędzi cyfrowych.

²⁵ Przeprowadzano ankiety wśród osób zarejestrowanych w PUP, dotyczących potrzeb szkoleniowych. (coroczna ankieta – wyniki ankiet wykorzystywane do opracowania planów szkoleniowych dla osób bezrobotnych na następny rok) oraz ankieta dotycząca znajomości obsługi komputera wśród osób bezrobotnych i poszukujących pracy (2024 – 2025r.) – wyniki posłużą opracowaniu dodatkowych rozwiązań w zakresie pomocy klientom w przeciwdziałaniu wykluczeniu cyfrowemu.

²⁶ W latach 2023-2024 r. przeprowadzono 453 testy w tym 191 w formie papierowej i 262 elektronicznie, zgodnie z preferencjami klientów.

²⁷ W ramach programu brano udział w wydarzeniach plenerowych na terenie powiatu rawskiego (Mobilny Punkt Kompleksowego Doradztwa), na których osoby zainteresowane ofertą urzędu informowano o formach pomocy i możliwościach dostępu do środków publicznych w ramach usług i instrumentów rynku pracy. Ponadto prowadzono punkty mobilne w siedmiu szkołach ponadpodstawowych (Mobilny Punkt Kompleksowego Doradztwa dla Młodzieży), gdzie koordynator projektu – doradca zawodowy kilkakrotnie odwiedzał młodzież szkolną i informował o możliwościach udziału w pilotażu ale także o dostępności do środków publicznych w ramach realizacji usług i instrumentów rynku pracy. Zorganizowano także stacjonarny punkt w Urzędzie (Punkt Kompleksowego Doradztwa dla Młodzieży), gdzie organizowano spotkania z partnerami rynku pracy.

interakcji z klientami urzędu pracy. Wnioski z tych obserwacji pozwalały na identyfikację grup, które wymagały dodatkowego wsparcia, np. osoby starsze, osoby bez kwalifikacji zawodowych, osoby długotrwale bezrobotne. Lata 2021 - 2024 to bardzo trudny czas (...), gdyż w początkowym okresie borykaliśmy się z pandemią Covid-19 i pomocą państwa skierowaną dla przedsiębiorców w ramach Tarczy Antykryzysowej, a już wiosną 2022r. musieliśmy się zmierzyć z masową obsługą obywateli Ukrainy, którzy w związku z wojną w Ukrainie szukali w Polsce schronienia, pomocy i pracy. W tym czasie skoncentrowano się na pomocy obywatelom Ukrainy m.in. poprzez organizowanie spotkań informacyjnych w miejscach ich przebywania, noclegu. (...) Urząd Pracy w swych analizach koncentrował się na osobach bezrobotnych, poszukujących pracy i młodzieży, gdyż nie posiadał wystarczających zasobów technicznych, finansowych ani kadrowych, aby prowadzić systematyczne badania poziomu wykluczenia cyfrowego wśród całej populacji powiatu.

(akta kontroli str. 13-42, 47-212, 663-736, 737-774)

1.2. Kontrolą objęto pięć naborów²⁸ realizowanych w latach 2021-2024, których zgodnie z zasadami ich przeprowadzenia wnioski składano do PUP wyłącznie w formie elektronicznej poprzez platformę praca.gov.pl.

W PUP użytkowane były głównie dwa systemy teleinformatyczne, które umożliwiają nabór i obsługę wniosków złożonych w postaci elektronicznej: *Syriusz Std*²⁹ tj. system dla publicznych służb zatrudnienia³⁰ oraz praca.gov.pl³¹. Ponadto do komunikacji elektronicznej używano systemu ePUAP³².

W toku kontroli NIK ustalono³³, że wszystkie nabory wniosków w formie elektronicznej wyłącznie w systemie teleinformatycznym były przeprowadzane z wykorzystaniem *Syriusza i praca.gov.pl*, których funkcjonalności zapewniały kompleksową obsługę wniosku, tj. m.in. złożenie załączników, korekt, przekazywanie i odbieranie korespondencji, zatwierdzenie i przekazanie

²⁸ Dalej: nabory. Badaniem w kontroli objęto następujące nabory o udzielenie dotacji:

- dla mikro i małych przedsiębiorstw dla określonych branż na podstawie rozporządzenia poszkodowanych wskutek pandemii Covid-19 – nabór od 1 lutego 2021 r. do 31 marca 2021 r., tj. 27 dni, (dalej: nabór nr 1).
- Dla mikro i małych przedsiębiorstw dla określonych branż poszkodowanych wskutek pandemii Covid-19 na podstawie rozporządzenia – nabór od 28 lutego 2021 r. do 31 maja 2021 r., tj. 57 dni (dalej: nabór nr 2).
- Tarcza 9.0 – dla mikro i małych przedsiębiorstw dla określonych branż – nabór od 26 kwietnia 2021 r. do 31 sierpnia 2021 r., tj. 128 dni (dalej: nabór nr 3).
- Dla mikro i małych przedsiębiorstw na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej na terenie jednostek oświaty – nabór od 23 lipca 2021 r. do 30 września 2021 r., tj. 70 dni (dalej: nabór nr 4).
- Dla mikro i małych przedsiębiorstw prowadzących działalność oznaczoną jednym z trzech kodów PKD na podstawie rozporządzenia z dnia 20 grudnia 2021 r. poszkodowanych wskutek pandemii Covid-19 – nabór od 1 stycznia 2022 r. do 15 kwietnia 2022 r., tj. 105 dni (dalej: nabór nr 5).

²⁹ Syriusz był systemem dziedzicznym zintegrowanym z platformą praca.gov.pl udostępnianą przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, umożliwiająca powiatowym i wojewódzkim urzędem pracy oraz urzędowi wojewódzkim świadczenie usług drogą elektroniczną na rzecz osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej.

³⁰ Dalej: SYRIUSZ.

³¹ [Praca.gov.pl](https://praca.gov.pl) to system udostępniany przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (MRiPS), z siedzibą przy ul. Nowogrodzkiej 1/3/5, 00-513 Warszawa, umożliwiający powiatowym i wojewódzkim urzędem pracy oraz urzędowi wojewódzkim świadczenie usług drogą elektroniczną na rzecz osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej.

³² ePUAP to Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej.

³³ Na podstawie dokumentacji badanych na próbie wniosków (patrz pkt. 2.2 wystąpienia pokontrolnego) oraz oględzin przeprowadzonych 6 lutego 2025 r.

umowy, załączenie zdjęć np. potwierdzających zrealizowanie umowy. System praca.gov.pl umożliwiał wprowadzenie i przekazanie wniosku wypełnionego w ten sposób, że będzie wymagał korekty (np. zawierającego błędy), gdyż jak wyjaśniła Dyrektor PUP błędy w imieniu i nazwisku (tzw. literówki), błędy w adresie, nazwa firmy niezgodna z CEiDG nie uniemożliwiały złożenia wniosku. (...) *Nie mamy pełnej informacji o mechanizmach kontroli pól formularza przez system, bowiem nie jesteśmy jego administratorem. (...)* Jednakże ustalono podczas oględzin, że system nie przyjmował wniosku, który zawierał niewypełnione pola a pracownik merytoryczny telefonicznie (lub za pomocą korespondencji w systemie SYRIUSZ/praca.gov.pl) informował wnioskodawców o konieczności złożenia korekty. Informację o zatwierdzeniu wniosku wnioskodawcy otrzymywali za pośrednictwem portalu praca.gov.pl.

Portal praca.gov.pl, jako system zewnętrzny zapewniał wsparcie w obsłudze technicznej i merytorycznej dla wnioskodawców poprzez Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia – Zielona Linia pod nr tel. 19524 a SYRIUSZ dla pracowników/użytkowników poprzez dedykowaną linię telefoniczną³⁴. Ponadto w Urzędzie był zatrudniony jeden pracownik pełniący funkcję Administratora Systemu Informatycznego.

W celu prawidłowego korzystania z www.praca.gov.pl niezbędne było: połączenie z siecią Internet; przeglądarka internetowa (Chrome w wersji 51 lub nowszej, Edge w wersji 15 lub nowszej, Opera w wersji 38 lub nowszej albo Firefox w wersji 54 lub nowszej), włączenie obsługi technologii Java Script oraz tzw. „cookie” a w przypadku problemów z wyświetlaniem elementów na www.praca.gov.pl mogła zaistnieć potrzeba zainstalowania i włączenia wtyczki Flash Media Player w najnowszej wersji ze strony Adobe dla ww. przeglądarek.

W celu prawidłowego korzystania z systemu SYRIUSZ³⁵ określono minimalne wymagania dla stacji klienckiej, tj.: jeden procesor 1,5GHz, 2 GB pamięci RAM, 1 GB wolnej przestrzeni na dysku HDD, karta sieciowa LAN, system operacyjny WINDOWS VISTA/7/8, oprogramowanie ORACLE JAVA SE Runtime Enviroment 6 lub 7 w wersji 32-bitowej, minimalna rozdzielczość ekranu użytkownika – 1024x768 oraz przepustowości sieci dla jednego użytkownika co najmniej 16 kbps.

Ustalono, że w okresie kontrolowanym, nie wystąpiły awarie centralne systemu praca.gov.pl a Urząd w 2021 roku zgłosił jedną³⁶ awarię systemu SYRIUSZ. Pracownicy nie odnotowali przeciążenia systemu.

Urząd nie prowadził odrębnego rejestru³⁷ awarii lecz posiadał wykaz ogłaszanych przez Ministerstwo dla portalu praca.gov.pl oraz zgłaszanych przez użytkowników w systemie SYRIUSZ.

(akta kontroli str. 13-42, 47-50, 57, 60, 100-102, 212-244, 737-738, 774)

³⁴ Czynna od 8.00 do 16.00 – (081) 749 55 93.

³⁵ Wg Wytycznych dla platform sprzętowo – systemowych (Wersja 1 z dnia 22 kwietnia 2015 r.).

³⁶ Awaria zgłoszona w dniu i została usunięta w przeciągu 10 minut.

³⁷ Urząd posiadał zasady postępowania w sytuacji stwierdzenia incydentu w zakresie bezpieczeństwa informacji zostały ustalone w *Polityce Bezpieczeństwa Informacji*. W Procedurze postępowania w sytuacji naruszenia ochrony danych (załącznik nr 13 do *Polityki Bezpieczeństwa Informacji*) opisany został sposób postępowania z incydentami w zakresie bezpieczeństwa informacji.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Organizacja pracy Urzędu i kompetentna kadra pracownicza umożliwiała przeprowadzanie naborów i rozpatrywanie wniosków o środki publiczne a ponadto Dyrektor dołożył starań, aby w czasie naborów prowadzonych wyłącznie drogą elektroniczną poprzez portal praca.gov.pl zapewnić osobom wykluczonym cyfrowo pomoc przy składaniu takich wniosków. Regulamin organizacyjny i zakresy czynności pracowników były aktualne.

W PUP funkcjonował system teleinformatyczny pozwalający na organizowanie naborów wniosków wyłącznie w postaci elektronicznej, a w Urzędzie stworzono warunki ułatwiające osobom wykluczonym cyfrowo składanie wniosków w tej postaci.

OBSZAR

2. Realizacja zadań związanych z naborem i dystrybucją środków publicznych, z zapewnieniem równego dostępu osobom lub podmiotom wykluczonym cyfrowo.

Opis stanu
faktycznego

2.1. W okresie od 1 stycznia 2021 r. do 30 listopada 2024 r. PUP ogłosił i przeprowadził 41 naborów wniosków o dotację/dofinansowanie, w tym w 2021 r. – siedem, w 2022 r. – 17, w 2023 r. – siedem i w okresie 11 miesięcy 2024 r. – 10. Ze wszystkich 41 naborów 36 (87,8%), w tym trzy w 2021 r., 16 w 2022 r. siedem w 2023 r. i 10 w 2024 r.³⁸ dopuszczało możliwość złożenia wniosku w formie papierowej lub elektronicznej, a pięć (12,2%), w tym cztery w 2021 r. i jeden w 2022 r. – wyłącznie w formie elektronicznej.

W kontrolowanym okresie w żadnym naborze PUP nie umożliwił składanie wniosków wyłącznie w formie papierowej. W pięciu naborach, dopuszczających wyłącznie elektroniczną formę wniosku, wnioski te można było przekazywać do PUP jedynie poprzez portal praca.gov.pl.

W ramach 36 naborów, które dopuszczały składanie wniosków w formie papierowej i elektronicznej do PUP wpłynęło łącznie 1 008 wniosków, w tym 395 (39,2%) w formie papierowej i 613 (60,8%) w formie elektronicznej.

W 2021 r. było to 694 wniosków (82 w formie papierowej – 11,8% i 612 w formie elektronicznej – 88,2%), w 2022 r. – 114 (113 – 99,1% i jeden – 0,9%), w 2023 r. – 88 (88 – 100% i brak) a do 30 listopada 2024 r. – 112 (112 – 100% i brak).

Według oświadczenia Dyrektora, w Urzędzie nie prowadzono rejestru korekt wniosków. Szacunkowo około 35% wniosków, który wpłynęły do PUP w okresie objętym kontrolą i zostały rozpatrzone pozytywnie wymagało uzupełnienia lub poprawy.

Jak wyjaśniła Dyrektor PUP możliwe było zgłoszenie błędu we wniosku poprzez kontynuację korespondencji do już złożonego wniosku. (...) *Po wysłaniu wniosku do urzędu, użytkownik mógł skorzystać z zakładki "Sprawy", gdzie mógł dokonać podglądu przesłanego wniosku, sprawdzić korespondencję i informacje przekazywane w tej sprawie przez urząd pracy (wraz z wizualizacją dokumentów)*

³⁸ Do 30 listopada 2024 r.

oraz miał możliwość dodania pisma z informacją o błędzie w złożonym wniosku oraz poprawnymi danymi. System umożliwiał również załączenie pliku z dokumentem, takim jak skorygowany „Formularz informacji przedstawianych przy ubieganiu się o pomoc publiczną związaną z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 oraz jej skutków”, skan lub zdjęcie dokumentu, które mogły stanowić dodatkowe wyjaśnienie lub uzupełnienie wniosku oraz przesłanie brakującego pełnomocnictwa (o ile dotyczyło). Proces poprawy wniosków przebiegał następująco i był inicjowany poprzez Urząd (w większości przypadków). Procedura rozpoczynała się weryfikacją wniosku przez urząd. W przypadku stwierdzenia braków lub błędów, kontaktowano się telefonicznie z osobą składającą wniosek, aby wskazać konieczność dokonania poprawek. Ta procedura nie zawodziła – wszystkie wnioski, które wymagały poprawy lub uzupełnienia, zostały skutecznie skorygowane. W incydentalnych przypadkach (np. konieczność dostarczenia oryginału pełnomocnictwa) zwracano się z oficjalnym pismem do wnioskodawcy. Ta forma kontaktu również skutkowała uzupełnieniem i poprawą wniosku. Druga możliwość to przez składającego wniosek (w mniejszej ilości spraw). (...)

W PUP dopuszczano składanie wniosków w ramach naborów w każdej formie, zarówno papierowej jak i elektronicznej (poza badanymi pięcioma naborami) a Dyrektor PUP nie decydował o zasadach naboru wniosków, w tym również o postaci i sposobie ich składania do Urzędu.

W ramach naborów realizowanych wyłącznie w systemie teleinformatycznym Dyrektor PUP wyjaśniła, że nie było takich, w których o przyznaniu środków decydowała kolejność wpływu wniosku do PUP.

(akta kontroli str. 13-42, 47-50, 245-313, 58-60)

2.2. W skontrolowanych przez NIK pięciu naborach przeprowadzonych wyłącznie w systemie teleinformatycznym, pracownicy PUP prawidłowo i rzetelnie weryfikowali wnioski³⁹ oraz przyznawali i przekazywali środki publiczne beneficjentom.

Na podstawie zbadanej próby 30 złożonych do PUP wniosków w ramach pięciu naborów poddanych kontroli przez NIK, stwierdzono, że:

- wszystkie wnioski złożono w formie elektronicznej w systemie teleinformatycznym i nie przyjęto wniosków w formie papierowej lub elektronicznej poza systemem.
- Pracownicy zajmujący się sprawami mieli uprawnienia do obsługi wniosków w systemie teleinformatycznym, weryfikowania i zatwierdzania wniosków, podpisywania umów (dyrekcja PUP), zatwierdzania płatności i realizacji płatności (główna księgowość).
- Wszystkie wnioski zostały podpisane elektronicznie przez wnioskodawcę, a podpis był ważny.

³⁹ Podstawą doboru próby 30 wniosków do kontroli NIK było przeprowadzenie przez PUP w Rawie Mazowieckiej kontroli prawidłowości korzystania z dotacji oraz dobór wniosków z pięciu przeprowadzonych (i wybranych do kontroli NIK) naborów. Do kontroli wybrano z zestawienia PUP wnioski zarejestrowane pod pozycją: 41, 46, 65, 106, 144, 162, 171, 181, 201, 203, 221, 228, 233, 250, 261, 280, 312, 318, 328, 345, 363, 386, 399, 413, 442, 459, 465, 471, 473 i 476. W ramach naboru nr 1 zweryfikowano cztery wnioski (nr 465, 471, 473 i 476), w naborze nr 2 dziewięć (nr 318, 328, 345, 363, 386, 399, 413, 442 i 459) a w naborze 3 – 17 (nr 41, 46, 65, 106, 144, 162, 171, 181, 201, 203, 221, 228, 233, 250, 261, 280 i 312). Badanie przeprowadzono na podstawie regulaminów i zasad przyznawania środków oraz ogłoszeniach konkursowych.

- Wnioski zostały złożone i podpisane elektronicznie osobiście przez wnioskodawcę (bez pełnomocnika np. przez płatnego usługodawcę lub inną osobę).
- Wnioski dotyczyły uprawnionych beneficjentów.
- Umowy zawarto z właściwymi beneficjentami, tj. tymi którzy złożyli wnioski).
- Przyznano środki w kwocie nie wyższej od maksymalnej.
- Środki wypłacono w terminie i na właściwe rachunki bankowe wskazane we wniosku.
- Nie stwierdzono odrzucenia wniosków przez błędy wynikające z problemów związanych ze składaniem dokumentów w systemie teleinformatycznym (np. nieprawidłowe wypełnienie wniosku, brak załączników, brak podpisu elektronicznego, nieważny podpis elektroniczny itd.).
- Dokumentacja poszczególnych spraw była kompletna.
- Wnioski były weryfikowane i zatwierdzane w systemie a wydruki stanowiły element dokumentacji spraw przez Urząd w celach archiwizacyjnych.
- W teczkach spraw nie znajdowała się dokumentacja, która wpłynęła w formie papierowej (np. korekty wniosku, korespondencja, umowa z beneficjentem) a wszystkie uzupełnienia zostały przekazane przez system teleinformatyczny.
- Nie stwierdzono przyjmowania wniosków celowo pustych, celowo niekompletnych, niepodpisanych elektronicznie lub wadliwie podpisanych, tylko po to, aby korektę wniosku złożyć w wersji papierowej i ominąć ścieżkę systemu teleinformatycznego.

(akta kontroli str. 314-564)

2.3. Urząd w latach 2021 – 2024 przeprowadzał na próbie kontrole prawidłowości wykorzystania środków publicznych przekazanych beneficjentom wszystkich wniosków złożonych w ramach pięciu kontrolowanych przez NIK naborów. Urząd w badanym okresie skontrolował 67 (12,2%) wnioskodawców⁴⁰, z czego 29 w 2022 r. a 38 w 2023 r. Urząd nie przygotowywał pisemnych procedur⁴¹ do przeprowadzania kontroli w pięciu kontrolowanych przez NIK naborach.

Dyrektor PUP wystąpiła⁴² do Ministerstwa⁴³ z pytaniem w powyższym zakresie i w odpowiedzi otrzymała informację, że zgodnie z obowiązującymi przepisami (...) *Starosta nie ma obowiązku przeprowadzenia kontroli u wszystkich przedsiębiorców, którym udzielił dotacji. Starosta może przeprowadzić kontrolę wyrywkowo tylko u części przedsiębiorców lub np. u przedsiębiorców, w przypadku których ma podejrzenia dotyczące prawidłowości złożonych oświadczeń wraz z wnioskiem o udzielenie dotacji, bądź wydatkowania dotacji zgodnie z przeznaczeniem. Jedną z dopuszczalnych form przeprowadzenia kontroli była weryfikacja faktur poświadczających określone wydatki, jednakże decyzja o formie ewentualnej kontroli zależy od urzędu. (...)*

Dyrektor PUP wyjaśniła, że *w ramach tarczy antykryzysowej poddano wyrywkowej kontroli zrealizowane wnioski. Sprawdzono około 12,2 % złożonych wniosków. Dobór próby był przeprowadzony przez zespół kontrolujący, uwzględniając zarówno*

⁴⁰ W zakresie badanych przez NIK pięciu naborów.

⁴¹ Za wyjątkiem Kodeksu etyki Pracowników Powiatowego Urzędu Pracy.

⁴² E-mail PUP z dnia 13 października 2021 r.

⁴³ Odpowiedź udzielona przez Departament Rynku Pracy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej – Pismo z dnia 4 listopada 2021 r., znak: DRP-III.0211.1.4.2021.AMT.

kryterium branżowe, jak i losowe, co pozwoliło na objęcie analizą wniosków z różnych sektorów gospodarki. (...) Powodem tego były ograniczone możliwości kadrowe i techniczne Urzędu, który liczy niewielki zespół realizujący jednocześnie wiele zadań w tym samym czasie. Warto zaznaczyć, że działania związane z realizacją tarczy antykryzysowej zbiegły się z innymi pilnymi obowiązkami, w tym m.in. zadaniami wynikającymi z wybuchu wojny w Ukrainie i koniecznością obsługi uchodźców, co znacząco wpłynęło na dostępność zasobów kadrowych. (...) Zespół kontrolujący dokonywał doboru próby w sposób losowy i celowy na podstawie chronologicznego wydruku udzielonych dotacji. Podstawowym kryterium celowego wyboru stanowiły branże prowadzonych działalności, data udzielonych dotacji oraz założenie, iż każdy podmiot będzie kontrolowany tylko raz bez względu na ilość udzielonych dotacji. Trzy zespoły kontrolujące zbierały się na wspólnych posiedzeniach, na którym wybierano próbę do kontroli. Za każdym razem wykluczano podmioty, które były już kontrolowane w tym zakresie. Podczas spotkań związanych z wyborem próby losowej przeprowadzane były konsultacje dotyczące wykonanych zadań kontrolnych. Przebieg tych spotkań i analiz nie był utrwalany na piśmie.

Dyrektor PUP wyjaśniła, że nie przygotowywano planów kontroli gdyż taki obowiązek nie wynikał z przepisów prawa. (...) Jednak główną przyczyną były ograniczone zasoby kadrowe urzędu. W okresie pandemii pracownicy często przebywali na zwolnieniach lekarskich, byli objęci kwarantanną, lub korzystali z dodatkowej opieki nad dzieckiem. Wsparcie z tarczy antykryzysowej było dodatkowym zadaniem nałożonym na urzędy pracy w Polsce, które oprócz wsparcia w ramach tarczy realizowały pozostałe zadania wynikające z Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Na podstawie zbadanej dokumentacji 30⁴⁴ kontroli zrealizowanych przez PUP u wnioskodawców, stwierdzono, że we wszystkich przypadkach czynności przeprowadzał zespół złożony z dwóch pracowników PUP⁴⁵, sporządzono protokół z kontroli, nie stwierdzono nieprawidłowości w realizacji umowy dotacji a załączone dokumenty potwierdzają, że zostały one przeprowadzone rzetelnie. We wszystkich przypadkach Urząd wezwał do okazania dokumentów poświadczających wydatkowanie kwoty udzielonej dotacji oraz zweryfikował warunek wykonywania działalności gospodarczej przez trzy miesiące od dnia udzielenia wsparcia⁴⁶.

Ponadto Urząd zapewnił personalną rozdzielną funkcji związanych z oceną i zatwierdzaniem wniosków od funkcji kontrolnych, choć w dwóch przypadkach⁴⁷ osoba weryfikująca wniosek znalazła się w dwuosobowym zespole kontrolnym.

Jak wyjaśniła Dyrektor w PUP zatrudnionych jest 25 osób, co oznacza, że liczba pracowników zaangażowanych w realizację zadań jest ograniczona. Biorąc pod uwagę dość niską frekwencję pracowników w czasie pandemii, w związku z tym

⁴⁴ Próbę do kontroli NIK stanowiło 30 wniosków opisanych w pkt. 2.2. wystąpienia pokontrolnego.

⁴⁵ Na podstawie imiennych upoważnień Starosty Rawskiego.

⁴⁶ Proces ten odbywał się przy wykorzystaniu narzędzi dostępnych w systemie SYRIUSZ oraz danych z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz Krajowego Rejestru Sądowego. W oparciu o dane zgromadzone w ww. rejestrach Urząd ustalał czy pracodawca prowadził działalność w wymaganym regulaminem naboru okresie. Po pozytywnej weryfikacji środki były umarzane, a pracodawca otrzymywał stosowną informację w powyższym zakresie.

⁴⁷ Pozycja nr 181 i 280 w zestawieniu PUP.

zdarzało się, że osoby weryfikujące wnioski były również angażowane do czynności kontrolnych. Jednak kontrole były przeprowadzane w zespołach dwuosobowych, co zapewniało ich bezstronność i obiektywizm. Zastosowanie zasady podwójnych oczu pozwalało na wzajemną weryfikację działań członków zespołu kontrolnego. Dodatkowo, w protokole kontroli istniała możliwość zgłaszania odmiennego zdania, co dodatkowo wzmocniło transparentność całego procesu. (...) W Urzędzie obowiązuje „Kodeks Etyki Pracowników Powiatowego Urzędu Pracy”. Dokument ten określa zasady postępowania pracowników, w tym zasady przeciwdziałania korupcji i konfliktom interesów. Każdy pracownik Urzędu został zapoznany z treścią Kodeksu i zobowiązany do jego przestrzegania. (...)

NIK zauważa, że zdarzenia miały charakter incydentalny, jednakże niezależnie od frekwencji pracowników, należy zachować personalną rozdzielność funkcji związanych z oceną i zatwierdzaniem wniosków od funkcji kontrolnych.

(akta kontroli str. 13-40, 43-46, 314-317, 565-591)

2.4. W kontrolowanym okresie zasady organizacji i przyjmowania skarg w PUP nie zostały uregulowane odrębnym dokumentem, lecz opierały się na obowiązujących przepisach prawa (KPA, Dział VIII art. 221-259).

Jak wynika z wyjaśnień Dyrektor PUP sposób rozpatrywania skarg w Urzędzie był oparty o zapisy rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków⁴⁸.

W latach 2021 – 2024 nie wpłynęły do PUP żadne skargi i wnioski na działalność Urzędu oraz przeprowadzono dwie kontrole zewnętrzne⁴⁹ oraz jeden audyt⁵⁰, które nie obejmowały swoim zakresem prawidłowości przeprowadzania naboru i oceny wniosków (w tym przeprowadzanych wyłącznie w systemie teleinformatycznym) oraz bezpośrednio i pośrednio związanych z problematyką wykluczenia cyfrowego.

W pięciu zbadanych przez NIK naborach, stwierdzono dwa przypadki⁵¹ złożenia wniosku przez pełnomocnika reprezentującego wnioskodawcę. Pełnomocnictwa te, zgodnie z pisemnym wezwaniem Urzędu oraz otrzymanymi wytycznymi Ministerstwa⁵², zostały dostarczone (poza systemem teleinformatycznym) w oryginale podpisanym przez wnioskodawcę.

(akta kontroli str. 13-40, 43-46, 89-99, 245-313, 316-317, 500-534, 592-662, 774)

2.5. W okresie kontrolowanym zapewniono w PUP pomoc wnioskodawcom wykluczonym cyfrowo w sytuacjach, kiedy możliwość składania wniosków ograniczono wyłącznie do formy elektronicznej poprzez system

⁴⁸ Dz. U. z 2002 r. Nr 5, poz. 46.

⁴⁹ Kontrolę przeprowadził Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi w roku 2023. Kontrola dotyczyła realizacji w 2022 r. przez PUP zadań w zakresie przyznawania dodatków aktywizacyjnych i finansowania ze środków funduszu pracy, kosztów szkolenia i studiów (w tym studiów podyplomowych kadr publicznych służb zatrudnienia). Drugą kontrolę przeprowadził w 2024 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Oddział w Tomaszowie Mazowieckim) w zakresie prawidłowości i rzetelności zobowiązań wobec ZUS jako płatnika składek na ubezpieczenia społeczne.

⁵⁰ Audyt wewnętrzny z upoważnienia Starosty Rawskiego, przeprowadzony w 2021 r. w zakresie oceny funkcjonowania RODO oraz systemu i przestrzegania procedur kontroli zarządczej w PUP za rok 2020.

⁵¹ Poz. nr 285 i 397 w zestawieniu

⁵² Załącznik do pisma z 19 lutego 2021 r., znak: DRP.V.0212.1.2021 (zestawienie z pytań jakie wpłynęły na skrzynkę pup_covid_meryt@mrpips.gov.pl).

teleinformatyczny w postaci utworzenia w pokoju nr 15 stanowiska komputerowego. Stanowisko było wyposażone w komputer stacjonarny oraz drukarkę i było podłączone do internetu⁵³. Informację o możliwości skorzystania ze stanowiska z asystą pracownika została umieszczona na tablicy ogłoszeń na pierwszym piętrze.

Ponadto, w okresie Pandemii i do zakończenia kontroli NIK funkcjonowało drugie przygotowane stanowisko do dyspozycji klientów Urzędu, znajdujące się na parterze przy wejściu do budynku PUP⁵⁴. Stanowisko to posiadało niezbędne instalacje do podłączenia komputera (zasilanie i internet) oraz biurko i krzesło.

Jak wyjaśniła Pani Dyrektor stanowisko przy wejściu do budynku było wykorzystywane podczas pandemii COVID-19 w okresie od stycznia 2021 do kwietnia 2022r. (...) *i znajdował się komputer stacjonarny oraz telefon umożliwiający sprawną komunikację i obsługę interesantów. Pracownicy PUP pełnili tam dyżury codziennie w godzinach od 8.00 do 16.00. Plan dyżurów był ustalany wspólnie z dyrektorem⁵⁵ (...). W przypadku, gdy klient zgłosił się ze sprawą, której nie mógł rozwiązać pracownik pełniący dyżur, telefonicznie prosił odpowiedniego pracownika merytorycznego. Poproszony pracownik schodził na dół do klienta, weryfikował dokumenty a także pomagał w załatwieniu sprawy klientowi, zapewniając kompleksową obsługę klienta. W okresie pandemii COVID-19 stanowisko to pełniło również funkcję punktu informacyjnego dot. wszystkich ustawowych działań urzędu.*

W zakresie kwestii skorzystania ze stanowiska osób niepełnosprawnych ruchowo Dyrektor wyjaśniła, że wdrożono rozwiązania umożliwiające im skorzystanie z obsługi na parterze budynku. (...) *Osoby, które nie mogły samodzielnie dostać się na piętro, mogły zgłaszać swoje potrzeby telefonicznie lub za pośrednictwem pracownika w punkcie obsługi klienta. W takich przypadkach wyznaczony pracownik schodził na parter, aby udzielić niezbędnej pomocy i przeprowadzić obsługę w dogodnym miejscu dla osoby niepełnosprawnej. (...)*

W zbadanych przez NIK pięciu naborach, złożono do PUP dwa wnioski⁵⁶ podpisane przez pełnomocników. Do obu dołączono zeskanowane i dołączone w formacie pdf. upoważnienia wydane przez właściciela firmy, jednakże dokument ten nie został opatrzony przez niego kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym lub kwalifikowaną pieczęcią elektroniczną organu administracji publicznej ze

⁵³ Na podstawie przeprowadzonych oględzin w dniu 6 lutego 2025 r. stwierdzono, że stworzone stanowiska komputerowe było zintegrowane z portalem praca.gov.pl, na którym wnioskodawca mógłby samodzielnie lub przy pomocy pracownika wypełnić wniosek i przesłać go do PUP.

⁵⁴ Podczas oględzin w dniu 6 lutego 2025 r. stanowisko to nie było uruchomione.

⁵⁵ PUP ustalał grafik dyżurów pracowników w celu wsparcia wnioskodawców na stanowisku obsługi klienta na parterze budynku. Dyżury były ustalane w dniu poprzedzającym dany dzień w formie ustnej przekazywanej Dyrektorowi PUP przez pracowników chętnych do pełnienia dyżuru. Przy ustalaniu była brana pod uwagę dostępność pracowników i ich możliwości czasowe w danym dniu pracy. Dyżur pełnił zazwyczaj jeden pracownik a w sytuacjach wzmożonego ruchu wnioskodawców dwóch pracowników (...). Pracownicy pełnili dyżury po 2-3 godziny dziennie, w ciągu dnia dyżur pełniło zazwyczaj 3-4 pracowników. Natomiast w pokoju nr 15 nie było wyznaczanych stałych dyżurów. W sytuacji gdy klient zgłaszał potrzebę skorzystania z komputera wraz z asystą pracownika, to Dyrektor, a podczas jego nieobecności Zastępca Dyrektora wyznaczał informatyka PUP lub osobę, która go zastępowała do pomocy klientom urzędu.

⁵⁶ Wnioski wykazane w zestawieniu PUP pod pozycją 285 i 397 – złożone przez tego samego wnioskodawcę w ramach dwóch odrębnych naborów.

wskazaniem w treści pisma osoby opatrującej pismo pieczęcią⁵⁷. W obu przypadkach PUP wystąpił o przekazanie do Urzędu *oryginału w formie papierowej samego wnioskodawcy lub też formy dokumentu elektronicznego z podpisem kwalifikowanym tegoż wnioskodawcy*. W obu przypadkach wnioskodawcy dostarczyli do Urzędu osobiście oryginał pełnomocnictwa i otrzymali dofinansowanie.

W badaniu ankietowym skierowanym do wnioskodawcy⁵⁸, w imieniu którego dwa wnioski elektronicznie złożył pełnomocnik, NIK nie otrzymał odpowiedzi.

W badaniu ankietowym skierowanym do grupy 100 wnioskodawców⁵⁹, którzy wnioski w formie elektronicznej złożyli i podpisali we własnym imieniu, udział wzięło 12 osób. Ustalono, że wszyscy ankietowani: przy składaniu wniosku nie korzystali z pomocy innych osób i nie ponosili za jej wypełnienie opłaty oraz 66,7% potrafiłoby samodzielnie wypełnić, podpisać elektronicznie i go złożyć. W opinii 58,3% badanych wystarczającym dla wnioskodawców jest kontakt i możliwość korespondencji wyłącznie środkami komunikacji elektronicznej. 83,3% respondentów zauważyło potrzebę organizowania bezpłatnych szkoleń i kursów dla osób mających trudności z obsługą komputera, korzystania z internetu oraz obsługi programów i aplikacji. Żaden z badanych nie wskazał na problemy z wypełnieniem wniosku w postaci papierowej, natomiast 66,7% mając do wyboru postać papierową lub elektroniczną wniosku, zdecydowałoby się na postać elektroniczną a 33,3% na papierową.

PUP w zakresie realizacji i współorganizacji szkoleń i akcji informacyjnych dla osób wykluczonych cyfrowo pomagał Urzędowi Miasta Rawa Mazowiecka w organizacji szkoleń w ramach projektu grantowego „*Rawianie w sieci*”- rozwój cyfrowy mieszkańców Rawy Mazowieckiej⁶⁰, współpracował z Rawskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku⁶¹, Biblioteką Miejską w Rawie Mazowieckiej oraz Polską Fundacją Przedsiębiorczości⁶² w zakresie informowania o możliwości uczestnictwa w szkoleniach z zakresu obsługi komputera, jak również promował szkolenia w ramach Akademii PARP.

PUP w Rawie Mazowieckiej zrealizował⁶³ program pilotażowy pn. „*Wkręć się w mobilność*”, skierowany do osób młodych do 30 rż., w ramach którego

⁵⁷ Zgodnie z art.14 §1a Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (dz. U z 2024 r., poz. 572) .

⁵⁸ Jeden wnioskodawca, który złożył dwa wnioski przez pełnomocnika.

⁵⁹ Badanie obejmowało 30 wnioskodawców z próby badawczej opisanej w pkt. 2.2. oraz 70 wnioskodawców, którzy otrzymali dotację wybranych w sposób losowy.

⁶⁰ Rolą Urzędu był dobór grup spośród osób bezrobotnych i poszukujących pracy na szkolenia komputerowe w ramach ww. projektu.

⁶¹ Zajęcia corocznie prowadzone w pracowniach LO w Rawie Mazowieckiej. Zajęcia te realizował informatyk i mogły zapisywać się osoby w każdym wieku. Oferta ta w formie ulotek była propagowana w PUP w miejscach wyznaczonych w Urzędzie (stoliki, regały na ulotki). Informacje o powyższych możliwościach były przekazywane podczas spotkań organizowanych przez Urząd dla osób bezrobotnych oraz w trakcie indywidualnych konsultacji z doradcami.

⁶² Szkolenia z postaw obsługi komputera, programów Word, Office, Excel, canva, Power Point, Social media i inne. Informacje o tych szkoleniach były przekazywane na spotkaniach organizowanych dla klientów PUP, np. Poranek z biznesem, w ramach programu pilotażowego, spotkania z osobami zainteresowanymi rozpoczęciem działalności gospodarczej, a także podczas rozmów indywidualnych z klientami urzędu.

⁶³ Od 01.07.2023r do 31.12.2024r. Szerszy opis projektu znajduje się w pkt. 1.1. wystąpienia pokontrolnego.

realizowano udział w wydarzeniach plenerowych na terenie powiatu rawskiego na których informowano⁶⁴ o formach pomocy i możliwościach dostępu do środków publicznych w ramach usług i instrumentów rynku pracy. W punkcie stacjonarnym informowano o możliwościach wsparcia w ramach pilotażu a także w ramach usług i instrumentów rynku pracy⁶⁵ a w ramach punktów mobilnych w szkołach ponadpodstawowych informowano o możliwościach udziału w pilotażu i dostępności do środków publicznych w ramach realizacji usług i instrumentów rynku pracy⁶⁶.

Dyrektor PUP w zakresie odpowiedzi na pytania w jaki sposób reagowała na to, że część wniosków została złożona przez pełnomocników, czy informowała o tym starostę lub ministra do spraw pracy, czy jego zdaniem było to wynikiem trudności, które napotkały osoby wykluczone cyfrowo, czy uważa, że były inne przyczyny, wyjaśniła że część wniosków była składana przez pełnomocników, takie sytuacje miały miejsce i były zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Osoby działające w imieniu przedsiębiorców posiadały stosowne pełnomocnictwa, które były dołączane do składanych wniosków. Z analizy PUP wynika, że w zdecydowanej większości przypadków składanie wniosków przez pełnomocników, takich jak biura księgowo-rachunkowe, wynikało z zawartych umów o świadczenie usług księgowych. Biura te zajmują się bieżącymi rozliczeniami przedsiębiorców z urzędem skarbowym oraz ZUS-em, a w ramach tych samych umów przedsiębiorcy zlecali również przygotowywanie i składanie dokumentacji dotyczącej tarczy antykryzysowej. Przedsiębiorcy decydowali się na takie rozwiązanie z powodu oszczędności czasu oraz minimalizowania biurokracji, przekazując te obowiązki specjalistom. W pojedynczych przypadkach mogło zdarzyć się, że wnioskodawcy korzystali z pomocy pełnomocników z powodu trudności związanych z wykluczeniem cyfrowym. Jednak takie sytuacje były marginalne, ponieważ przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą zazwyczaj posiadają kompetencje cyfrowe lub dostęp do odpowiednich narzędzi, co pozwala im skutecznie funkcjonować na rynku. Dyrektor PUP nie informował w tym zakresie starosty ani ministra właściwego ds. pracy, ponieważ sytuacja ta wynikała z naturalnej praktyki stosowanej przez przedsiębiorców w ramach prowadzenia działalności gospodarczej i nie była bezpośrednio związana z problemem wykluczenia cyfrowego.

Dyrektor PUP zapoznała się z Raportem Głównego Urzędu Statystycznego (GUS): „Społeczeństwo informacyjne w Polsce” a także z artykułami prasowymi i internetowymi, np.: *Polska cyfrowa? Daleka droga* (NIK), *Wykluczenie cyfrowe – czym jest i jak mu przeciwdziałać?* (EPAL – Elektroniczna Platforma na rzecz uczenia dorosłych w Europie), „*Wykluczenie społeczno cyfrowe w Polsce*”- Fundacja Orange- raport oraz Artykuł na stronie Gov.pl: „*Wsparcie osób wykluczonych cyfrowo w ramach programów rządowych*”

Jak wyjaśniła Dyrektor PUP publikacje te corocznie dostarczają szczegółowych danych na temat poziomu korzystania z internetu i kompetencji cyfrowych wśród różnych grup społecznych, w tym osób pozostających bez pracy.

⁶⁴ 910 osób.

⁶⁵ 103 osoby.

⁶⁶ 2662 osoby.

Dyrektor PUP wyjaśniła, że stara się na bieżąco wyszukiwać informacje, artykuły oraz raporty zamieszczane w Internecie oraz prasie, dotyczące zagadnień związanych z rynkiem pracy, bezrobociem oraz realizacją aktywnych form wsparcia. Również Raporty Najwyższej Izby Kontroli dotyczące kontroli przeprowadzanych w PSZ a także Raporty z kontroli Wojewody Łódzkiego i Informacje, zestawienia z MRPiPS które dostarczają informacji o sytuacji w Polsce, regionie, w tym o stanie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem wykluczeniu cyfrowemu. Na naradach wewnętrznych - raporty są omawiane i przekazywane Z-cy Dyrektora i kierownikom komórek organizacyjnych PUP, którzy wraz z pracownikami analizują, czy sugestie, zalecenia w naszym Urzędzie są realizowane zgodnie z zaleceniami instytucji kontrolujących.

Dyrektor PUP wyjaśniła, że znany jest jej ogólny poziom wykluczenia cyfrowego w powiecie chociażby z własnych analiz i badań tego problemu. Jednakże nie były prowadzone odrębne statystyki dotyczących wykluczenia cyfrowego w całej populacji mieszkańców powiatu, który liczy niewiele ponad 46 tysięcy mieszkańców. (...) Jednak na podstawie danych dotyczących zarejestrowanych osób bezrobotnych i poszukujących pracy oraz ankiet, analiz, obserwacji pracowników urzędu, szacujemy, że około 30% zarejestrowanych osób bezrobotnych – może być zagrożonych wykluczeniem cyfrowym, w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, osoby po 50 r.ż. i osoby długotrwale bezrobotne. Warto podkreślić, że w ramach przeprowadzanych testów kompetencji cyfrowych wśród osób młodych do 30 roku życia, które rejestrują się w urzędzie, wyniki wskazują, że młodsze pokolenie nie wykazuje trudności w obsłudze komputera ani w korzystaniu z narzędzi cyfrowych. Pozwala to wnioskować, że problem wykluczenia cyfrowego dotyczy przede wszystkim starszych grup wiekowych oraz osób o niskim poziomie wykształcenia lub długotrwale bezrobotnych. W latach 2023-2024 przeprowadzono 453 testy kompetencji cyfrowych wśród młodych do 30 rż, w tym w formie papierowej 191. Ponadto w 2024r. zarejestrowało się 867 osób bezrobotnych, z czego 847 podało telefon a 460 podało telefon i e-mail jako formę komunikacji z urzędem, co oznacza że ponad 53% osób bezrobotnych korzysta z narzędzi cyfrowych. (...)

Dyrektor PUP w latach 2022 – 2024 informował osobiście wszystkich Starostów Powiatu Rawskiego o problemie wykluczenia cyfrowego mieszkańców powiatu, i podejmował działania, które pomagały w rozwiązywaniu tego problemu, m.in. poprzez przekazanie używanego sprzętu komputerowego PUP.

Jak wyjaśniła Dyrektor, Urząd wystosował zapytania do jednostek podlegających pod powiat rawski, czy jednostki te chciałyby sprzęt komputerowy do dalszego wykorzystania przez osoby chcące podnosić swoje umiejętności obsługi komputera. Po otrzymaniu zapotrzebowania od w/w instytucji a także uwzględniając zgłaszane przez NGOsy potrzeby w tym zakresie przekazano sprzęt komputerowy m.in. Rawskiemu Uniwersytetowi Trzeciego Wieku, Zespołowi Placówek Specjalnych w Rawie Mazowieckiej oraz Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej w Rawie Mazowieckiej, aby mogły one wspierać osoby z ograniczonym dostępem do technologii cyfrowych.

Analiza problemu wykluczenia cyfrowego w powiecie była również rokrocznie przedmiotem posiedzeń zarówno obrad Powiatowej Rady Rynku Pracy oraz na sesji Rady Powiatu Rawskiego podczas prezentacji „Informacji o sytuacji na lokalnym rynku pracy w Powiecie Rawskim” oraz „Sprawozdania z wykonania Planu Pracy PUP”⁶⁷. Jednocześnie pod koniec 2020 r. PUP uzyskał zgodę od

⁶⁷ Sesje Rady Powiatu w dniu 25 marca 2022 r., 31 marca 2023 r. i 30 kwietnia 2024 r.

Starosty Rawskiego na zakup dziewięciu laptopów, które były wykorzystywane przez osoby wykluczone cyfrowo podczas obsługi w Urzędzie z pomocą pracowników PUP. Ponadto rokrocznie Urząd wykorzystuje środki z Krajowego Funduszu Szkoleniowego wg priorytetów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (szerzej opisane w punkcie 1.1. wystąpienia pokontrolnego).

Ponadto podjęto współpracę z Rawskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku w zakresie analizy problematyki oraz wsparcia i promowania przez PUP szkoleń zorganizowanych w celu walki z wykluczeniem cyfrowym wśród mieszkańców powiatu a ramach szkoleń organizowanych przez LGD „Kraina Rawki” – w grudniu 2024 r. trzech pracowników uczestniczyło w szkoleniu z zakresu wykorzystania CHAT GPT w bieżącej pracy. Pracownik PUP (na polecenie Dyrektora) opracowała prezentację nt. „Lifelong learning”, która była prezentowana⁶⁸ na spotkaniach z uczestnikami Stowarzyszenia Diabetyków oraz w Centrum Opiekuńczo Mieszkalnym w Rawie Mazowieckiej.

Jak wyjaśniła Dyrektor PUP, pracownicy w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych uczestniczyli w kursie „komputerowe prawa jazdy” ECDL oraz na bieżąco korzystali min. z platformy PFP i Akademii PARP w szczególności w zakresie szkoleń z kompetencji cyfrowych (Excel, office, canva, power point, social media, CHAT GPT, i.in.).

Dyrektor PUP uważa, że wyłącznie cyfrowa forma komunikacji nie jest wystarczająca. Jak wyjaśniła Dyrektor, (...) *dostrzega potrzebę korzystania przez wnioskodawców z papierowych dokumentów oraz osobistych kontaktów, ponieważ nie wszyscy obywatele są jeszcze w pełni przygotowani do załatwiania wszystkich spraw formalnych wyłącznie w formie elektronicznej. Tradycyjna wymiana korespondencji i możliwość bezpośredniego kontaktu z pracownikami urzędu wciąż pozostają istotnym elementem wsparcia, szczególnie dla osób mniej zaznajomionych z nowoczesnymi technologiami.*

W opinii Dyrektora PUP, nabór wniosków wyłącznie w formie elektronicznej przy użyciu systemu teleinformatycznego zdecydowanie usprawniał proces aplikowania o wsparcie w ramach tarczy antykryzysowej w czasie pandemii covid, a także zapobiegał rozprzestrzenianiu się pandemii wśród mieszkańców. Jak wyjaśniła Dyrektor (...) *tego typu rozwiązanie pozwoliło na szybkie i sprawne składanie wniosków przez przedsiębiorców, z których wielu korzystało z pomocy biur księgowo-rachunkowych lub pełnomocników wypełniających dokumenty i składających je w imieniu właścicieli firm. Jednakże, zdajemy sobie sprawę, że wyłącznie elektroniczna forma komunikacji może stanowić wyzwanie dla osób wykluczonych cyfrowo. Z tego powodu, dla zapewnienia równego dostępu do pomocy, Urząd starał się ułatwić proces poprzez dostępność stanowisk komputerowych i wsparcie doradcze dla osób, które nie posiadały odpowiednich umiejętności cyfrowych.*

(akta kontroli str. 13-40, 47-56, 61-88, 101-104, 190-211, 663-774)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

⁶⁸ W dniach: 20 grudnia 2023 r., 11 kwietnia 2024 r. i 22 i 29 października 2024 r.

OCENA CZĄSTKOWA

Pracownicy PUP w sposób rzetelny oceniali dokumenty złożone przez wnioskodawców w naborach prowadzonych w formie elektronicznej, a środki przyznano i wypłacono we właściwej wysokości. W Urzędzie w sposób rzetelny weryfikowano również dotrzymanie warunków umów przez beneficjentów. PUP zapewnił pomoc wnioskodawcom wykluczonym cyfrowo w sytuacjach, kiedy możliwość składania wniosków ograniczono wyłącznie do formy elektronicznej poprzez system teleinformatyczny.

Nie stwierdzono sygnałów o problemach lub nieprawidłowościach po przeprowadzonych kontrolach lub audytach w działalności PUP w zakresie zapewnienia dostępności do środków publicznych osobom lub podmiotom wykluczonym cyfrowo.

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje *prawo zgłoszenia* na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Łódź, 28 lutego 2025 r.

Kontroler

Michał Maćkiewicz

Doradca ekonomiczny

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura NIK w Łodzi

Dyrektor

Z up.

Grażyna Tuzikiewicz – Gnitecka

p.o. Wicedyrektor Delegatury

/podpisano elektronicznie/